

Recenzje

„Wprowadzenie do Kwestionariusza MMPI-2”.

Oprac. Tomasz Kucharski, Jerzy Gomuła

Toruń: Pracownia Psychologii Klinicznej i Rozwoju Osobowości
1998, ss. 191

Pojawienie się podręcznika pt. *Wprowadzenie do Kwestionariusza MMPI-2* autorstwa T. Kucharskiego i J. Gomuły wzbudziło spore zainteresowanie psychologów zajmujących się diagnostyką kliniczną. Istnieje bowiem stała potrzeba refleksji teoretycznej i metodologicznej, zmierzającej do udoskonalania sprawdzonych w praktyce klinicznej metod diagnostycznych. Do takich znanych na całym świecie metod badania osobowości patologicznej należy test MMPI. Trzeba więc z uznaniem odnotować zaprezentowaną przez autorów recenzowanego opracowania nową, z 1989 roku, wersję testu MMPI-2.

Psychologowie praktycy w Polsce od wielu lat posługują się oryginalną wersją MMPI-1 w opracowaniu Z. Płużek (1964), znaną jako WISKAD, lub wersją MMPI, opracowaną przez J. Paluchowskiego w 1981 r. Stąd też, biorąc do ręki niniejsze opracowanie, naturalne stają się pytania, na czym polega nowość, oryginalność testu oraz jakie są walory psychometryczne jego nowej wersji. Autorzy, spodziewając się zapewne tak oczywistych pytań ze strony polskiego Czytelnika, już na początku swego opracowania (s. 2-4) w tab. 1 prezentują zestawienie podobieństw i różnic między MMPI-1 a MMPI-2. Lektura tego porównawczego zestawienia jednoznacznie wskazuje, że nowa, uaktualniona wersja MMPI ma więcej walorów psychometrycznych i bogatsze możliwości interpretacyjne niż wersja pierwotna. Czytelnik słusznie może się więc spodziewać, że w dalszych rozdziałach opracowania zapozna się z zasadami, na podstawie których skonstruowano wersję MMPI-2 oraz jak sprawdzono jej wartości psychometryczne (trafność, rzetelność).

Po szczegółowej lekturze opracowania nasuwa się jednak wiele wątpliwości, do których (z obowiązku wykonywanej przez nas pracy zawodowej i poczucia odpowiedzialności za rzetelność narzędzi diagnostycznych) chcemy się odnieść i zapoznać z nimi innych Czytelników.

Uwagi odnośnie do treści zawartych w recenzowanym opracowaniu dotyczą istotnych braków w zakresie: sposobu przedstawienia budowy testu MMPI; sposobu przedstawienia psychometrycznych właściwości testu; sposobu interpretacji wyników testowych ogólnej redakcji podręcznika.

UWAGI DOTYCZĄCE SPOSOBU PRZEDSTAWIENIA BUDOWY TESTU

W oryginalnej wersji (MMPI-1) nie ma czterech skal kłamstwa – jak sugerują Autorzy opracowania. Nazwa ta przypisywana jest bowiem tylko skali L, pozostałe trzy są skalami kontrolnymi (Dahlstrom, Welsh 1960; Graham 1977; Hathaway, McKinley 1967).

Na s. 11 w punkcie „Wykreślanie profilu” Autorzy informują Czytelnika, że istnieją cztery skale kontrolne (tak jak w MMPI-1), tj. skale: ?, L, F, K, natomiast wcześniej (s. 2) informują, że MMPI-2 zawiera siedem skal kontrolnych, po czym na s. 99 trzy (nowe) z powyższych skal zaliczają do „skal dodatkowych”, odróżniając je od skal kontrolnych.

Podobnie błędna jest informacja o dychotomicznym sposobie udzielania przez badanych odpowiedzi, skoro na s. 2-3 są podane informacje na temat Skali znaków zapytania - ? (na to trudno mi odpowiedzieć). Jednocześnie techniczna strona karty odpowiedzi w MMPI-2 (s. 142-143) jest dość niejasna; trudno się zorientować, czy w tej wersji testu znajdują się skale znaków zapytania. Wskazanie na różnice w udzielaniu odpowiedzi pośrednich pomiędzy wersją MMPI-1 a MMPI-2 (por. s. 3) nie znajduje potwierdzenia w treści instrukcji podanej na s. 7-8 do MMPI-2.

Niejasny jest również podany przez Autorów sposób obliczania wyników surowych (nie podają oni wag dla pytań diagnostycznych), równocześnie nadmiernie koncentrują się na objaśnianiu technicznej strony obliczeń wyników.

UWAGI DOTYCZĄCE SPOSOBU PRZEDSTAWIENIA PSYCHOMETRYCZNYCH WŁAŚCIWOŚCI TESTU

Zestawienie tabelaryczne podane na s. 2-4 mogłoby mieć dużo większą wartość informacyjną, gdyby Autorzy przy prezentowaniu podobieństw i różnic między MMPI-1 a MMPI-2 odsyłali czytelnika do tekstów źródłowych, z których te informacje pochodzą.

Podane na s. 3 informacje na temat grup normalizacyjnych do MMPI-1 nie są zgodne z danymi zawartymi w podręcznikach Dahlstroma i Welsha (1960) oraz Hathaway i McKinleya (1967).

Kolejna niejasność dotyczy podanych przez Autorów recenzowanego opracowania propozycji norm polskich dla MMPI-2.

W tekście opracowania nie ma podanych informacji na temat norm ani też informacji o podejmowanych próbach normalizacji MMPI-2 na gruncie polskim. Czy zatem normy zamieszczone w opracowaniu pochodzą z ich badań własnych, a jeśli tak, to jakich, kto był autorem tychże badań i jaka była procedura normalizacyjna.

W związku z tym sposób przedstawienia norm testu (włącznie z ich próbą normalizacji na populacji polskiej) budzi poważne wątpliwości – por. s. 112-138). Autorzy zaprzeczają temu, że test MMPI-1 miał sprawdzoną rzetelność i stałość (por. s. 4), tymczasem wskaźniki te były opracowane a wartości uzyskanych współczynników korelacyjnych zawierają się w przedziale od

RECENZJE

0,50 do 0,90 (por. Płużek 1971). Rekomendując walory psychometryczne MMPI-2, autorzy powołują się na wysokie wskaźniki korelacyjne, nie podając ich wartości – ogólnie więcej jest opinii Autorów na temat testu (z którymi trudno dyskutować) aniżeli faktów (do których łatwiej byłoby się odnieść).

UWAGI DOTYCZĄCE SPOSOBU PRZEDSTAWIENIA ZASAD INTERPRETACJI WYNIKÓW TESTOWYCH

W rozdziale I, zatytułowanym „Przeprowadzanie badania kwestionariuszem MMPI-2, obliczanie wyników, analiza profilu i kodów”, Czytelnik znajduje wiele szczegółowych informacji dotyczących interpretacji profilu klinicznego, choć tytuł tego nie zapowiada. Autorzy opracowania proponują m.in. (s. 13), by przy interpretacji wyników testu w MMPI-2 wykorzystywać Wskaźniki Diamonda (opracowane na podstawie analizy czynnikowej testu MMPI-1), zawarte w wydanej przez niego w 1957 r. podręczniku *Personality and temperament*. Trudno nie mieć wątpliwości, czy wskaźniki opracowane dla jednej wersji można wykorzystywać w innej, bez podania podstaw takiego postępowania.

Treść paragrafu „Układ skal kontrolnych przy różnych typach zafalszowania profilu” (s. 19) nie odpowiada jego zawartości merytorycznej. Autorzy opracowania przytaczają poglądy różnych autorów zawarte w literaturze przedmiotu na temat możliwych zafalszowań w interpretacji profilu klinicznego, wskazując na podejmowane próby ich pokonywania, bez odniesienia się jednak do konkretnych nazwisk autorów tych propozycji (wyjątek stanowi jednorazowe powołanie się na opracowanie Dahlstroma i Welsha z 1962 r.).

W żadnym miejscu opracowania Autorzy nie podają, że w oryginalnej wersji testu MMPI-1 możliwość zafalszowania profilu jest diagnozowana w psychometrycznie precyzyjny sposób za pomocą tzw. Wskaźnika Gougha (F – K). Nasuwa się zatem pytanie, czy w MMPI-2 badacz korzysta z tego wskaźnika? Trudno również się zorientować, na podstawie jakich kryteriów zostały wyodrębnione możliwe do interpretowania rodzaje zafalszowania profilu (s. 20-23); czy są to tylko modele hipotetyczne dla określonych odpowiedzi, czy też pochodzą one z badań empirycznych.

Przy podawaniu zasad i treści interpretacyjnych w MMPI-1 skale kontrolne interpretuje się na dwóch poziomach: a) oceny postawy wobec badania; b) analizy skorelowanych z przyjętą postawą cech i mechanizmów obronnych osobowości.

Autorzy opracowania nie wyodrębniają tych poziomów interpretacji (por. rozdz. II), koncentrują się bardziej na jej stronie formalnej (ilościowej), aniżeli opisowej (por. prezentacja skali K – s. 18).

Rozdział III prezentuje szczegółowy opis skal klinicznych, nie ma jednak informacji, czy opis ten pochodzi z oryginalnej wersji MMPI-1, czy też został sporządzony bądź uaktualniony dla wersji MMPI-2.

Analizując treść rozdziałów III-IV nasuwa się pytanie, czy z punktu widzenia wartości interpretacyjnej testu MMPI-2 słuszne jest wykorzystywanie wyodrębnionych na bazie analizy czynnikowej podskal z wersji MMPI-1 do interpretacji MMPI-2.

Pytanie to jest tym bardziej zasadne, że w tab. 1 na s. 2-4 Autorzy wskazują na wyraźne różnice między wersją oryginalną MMPI-1 a wersją MMPI-2.

Na s. 60 (rozdz. VII) Autorzy powołują się na istnienie różnych systemów kodowych opracowanych m.in. przez Gilberstadt i Durker (1965) oraz Marks i Seeman (1963) na podstawie MMPI-1. Kolejno prezentują treść interpretacyjną poszczególnych układów kodowych, nie odsyłając przy tym Czytelnika do tekstów źródłowych. Brak szczegółowych informacji na temat danych źródłowych nie pozwala zorientować się, na podstawie której wersji testu zostały opracowane systemy kodowe. Niejasność dotyczy także tego, na czyje systemy kodowe powołują się Autorzy niniejszego opracowania. Autorzy nie podają także kryteriów psychometrycznych, jakie musi spełniać profil osoby badanej, aby przy interpretacji skorzystać z opracowań kodowych (np. skale kliniczne umieszczone w zapisie kodowym muszą osiągać wartość minimum 70 T, itd.).

UWAGI DOTYCZĄCE OGÓLNEJ REDAKCJI RECENZOWANEGO PODRĘCZNIKA

Na koniec należy zaznaczyć, iż po szczegółowej lekturze opracowania trudno mieć przekonanie, czy treści w nim prezentowane są wiernym tłumaczeniem oryginalnego podręcznika MMPI-2 za zgodą jego autorów (jak można wnosić z treści załączonej noty redakcyjnej na odwrocie obwoluty), czy też są prezentacją testu MMPI-2, dokonaną przez Autorów niniejszego opracowania. Trudność ta jest tym większa, że Autorzy przedstawiając je Czytelnikowi polskiemu używają sformułowania: „tłumaczenie i adaptacja przez pozwolenie”. Treść tego sformułowania sugeruje, iż Czytelnik będzie mógł łatwo dokonać rozróżnienia, które treści są wiernym tłumaczeniem oryginału, a które są wynikiem zabiegów adaptacyjnych dokonanych przez Autorów recenzowanego opracowania. Wynika to stąd, że bogaty spis bibliografii załączony na s. 91-97 nie znajduje odzwierciedlenia w tekście opracowania w postaci stosownych przypisów.

*

Mamy nadzieję, że powyższe spostrzeżenia zostaną przez Autorów wzięte pod uwagę w następnym wydaniu książki. Użytkowników zaś aktualnej wersji testu MMPI-2 skłonią do naturalnej ostrożności zarówno na etapie czytania, jak i w podejmowaniu decyzji o korzystaniu z kursów proponowanych na końcowych stronach.

BIBLIOGRAFIA

- Dahlstrom, W. G., Welsh, G. S. (1960). *An MMPI handbook: A guide to clinical practice and research*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Gilberstadt, H., Durker, J. A. (1965). *A handbook for clinical and actuarial MMPI interpretation*. Philadelphia: Saunders.

RECENZJE

Graham, J. A. (1977). *The MMPI: A practical guide*. New York: Oxford University Press.

Hathaway, S. R., McKinley, J. C. (1967). *The Minnesota Multiphasic Personality Inventory Manual*. New York: Psychological Corporation.

Marks, P. A., Seeman, W. (1963). *Actuarial description of abnormal personality*. Baltimore: Williams, Wilkins.

Płużek Z. (1971). *Wartość testu WISKAD – MMPI dla diagnozy różnicowej w zakresie nozologii psychiatrycznej*. Lublin: KUL.

Wiesława Okła, Stanisława Steuden, Marian Ledwoch

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Zakład Psychologii Klinicznej Dorosłych